एकाइ ६ · अधिकार ठुलो कि कर्तव्य ठुलो?

कार्यपत्र

पूर्णाङ्क ३१

नाम _____ कक्षा _____ रोल नं. _____ मिति _____ प्राप्ताङ्क _____ / ३१

१ शब्दार्थ [३]

समूह 'क' का शब्दको अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस्। समूह 'ख' का दुईओटा अर्थ बढी छन्। प्रत्येक जोडाको ०.५ अङ्क छ।

समूह 'क'		समूह 'ख'
१. मन्तव्य	☐	**क.** नभई नहुने
२. दृष्टान्त	☐	**ख.** दबाइएको, रोकिएको
३. नैसर्गिक	☐	**ग.** सम्झना, याद
४. कुण्ठित	☐	**घ.** जेलमा थुनिएर बस्नुपर्ने सजाय
५. अपरिहार्य	☐	**ङ.** प्रस्तुत गरिने उदाहरण
६. हेक्का	☐	**च.** सभामा राखिएको विचार
		छ. ठुलो परिवर्तन
		ज. स्वाभाविक, जन्मैदेखिको

२ श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्द [२]

कोष्ठकमा दिइएका शब्दमध्ये उपयुक्त शब्द छानी खाली ठाउँ भर्नुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

क. चाडपर्वमा गाउँका ..... दुःखीलाई सहयोग गरौँ। (दिन / दीन)
ख. ..... को उज्यालोमा पूरै गाउँ टल्किरहेको थियो। (जुन / जून)
ग. 'मुनामदन' देवकोटाको सबैभन्दा लोकप्रिय ..... हो। (कृति / कीर्ति)
घ. हिउँदको बिहान घाँसमा ..... जमेको थियो। (शीत / सित)

३ ठिक कि बेठिक? [२]

पाठ्यपुस्तकको पृष्ठ ६८ देखि ७८ सम्म रहेको 'अधिकार ठुलो कि कर्तव्य ठुलो?' वादविवाद साथीहरूसँग भूमिका बाँडेर पढ्नुहोस्। त्यसपछि वाक्य ठिक भए ✓ र बेठिक भए ✗ चिह्न लगाउनुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

i. वादविवाद प्रतियोगिता कपिलवस्तुको श्री राष्ट्रिय मावि बरकुलपुरमा भएको थियो। ☐

ii. प्रतियोगितामा हरेक वक्तालाई दश मिनेट समय दिइएको थियो। ☐

iii. युधिष्ठिर र कुकुरको कथा भरत भण्डारीले सुनाएका थिए। ☐

iv. श्रुति साहले नेपालको संविधानको भाग ३ मा मौलिक हकको व्यवस्था भएको उल्लेख गरेकी छन्। ☐

४ वादविवादको बोध [८]

'अधिकार ठुलो कि कर्तव्य ठुलो?' वादविवादका आधारमा तलका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस्।

क. 'कर्तव्य ठुलो' पक्षमा बोल्ने दुई वक्ता को को हुन्? [१]

ख. प्रतियोगितामा वक्ताले पालना गर्नुपर्ने कुनै दुई नियम लेख्नुहोस्। [१]

ग. भरत भण्डारीले पूर्ववक्ताको तर्कको खण्डन कसरी गरे? [२]

घ. पदम गुप्ताले कर्तव्यको महत्त्व देखाउन कस्ता कथा र उदाहरण प्रस्तुत गरेका छन्? लेख्नुहोस्। [४]

५ बोध प्रश्नोत्तर [४]

दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस्।

बाटो त आयो, तर...

स्याङ्जाको एउटा टोलका बासिन्दाले वर्षौंसम्म गाउँपालिकामा निवेदन दिए र आन्दोलन गरे। अन्त्यमा टोलसम्म पक्की बाटो बन्यो। बाटो आएको खुसीमा सबैले रमाइलो गरे। तर केही महिनामै बाटोछेउका नालीमा प्लास्टिक र फोहोर थुप्रियो। पहिलो झरीमै पानी नालीबाट नबगी बाटोमाथि बग्न थाल्यो र ठाउँठाउँमा खाल्डा परे। मान्छेहरू फेरि गाउँपालिकालाई दोष दिन थाले। त्यसपछि टोलकी विद्यार्थी सुस्मिताले युवा क्लबका साथीहरू भेला गरिन्। उनीहरूले शनिबार बिहान नाली सफा गरे र घरघर पुगेर फोहोर छुट्याएर राख्न अनुरोध गरे। सुस्मिताले भेलामा भनिन्, "बाटो माग्नु हाम्रो अधिकार थियो, तर त्यसलाई जोगाउनु हाम्रो कर्तव्य हो।"

क. टोलसम्म पक्की बाटो कसरी आयो?
ख. पहिलो झरीमै बाटोमा किन खाल्डा परे?
ग. सुस्मिता र युवा क्लबका साथीहरूले के के गरे?
घ. सुस्मिताको अन्तिम भनाइ वादविवादको कुन निष्कर्षसँग मिल्छ?

६ काल र पक्ष [२]

दिइएका वाक्यलाई कोष्ठकमा भनिएको पक्षमा परिवर्तन गर्नुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

क. दिदी चिठी लेख्छिन्। (अपूर्ण पक्ष, वर्तमान काल)
ख. हामी साँझ खोलामा पौडी खेल्यौँ। (अभ्यस्त पक्ष)
ग. भाइले गृहकार्य सक्यो। (अज्ञात पक्ष)
घ. बुबा घर आउनुहुन्छ। (पूर्ण पक्ष, वर्तमान काल)

७ पदयोग र पदवियोग [२]

पदयोग र पदवियोगको अशुद्धि सच्याएर वाक्य पुनर्लेखन गर्नुहोस्। प्रत्येक शुद्धिको ०.५ अङ्क छ।

म आमा का लागि घर भित्र बाट फूल ल्याउँदैछु भाइ हरूले पानी ल्याए।

८ वादविवाद लेखन [४]

'विद्यार्थीलाई मोबाइल फोन आवश्यक छ' भन्ने विषयको पक्ष वा विपक्षमा एउटा वादविवाद तयार पार्नुहोस्।

योजना: सम्बोधन र आफू कुन पक्षमा — विषयको सन्दर्भ — उदाहरणसहित तीन तर्क— विपक्षको सम्भावित तर्कको खण्डन — निष्कर्ष र धन्यवाद।

९ सोच्नुहोस्

[४]

सोचेर तर्कसहित उत्तर लेख्नुहोस्।

वादविवादमा एउटा पक्ष रोज्नै पर्छ, तर वास्तविक जीवनमा अधिकार र कर्तव्यलाई छुट्याउन सकिँदैन भनिन्छ। यो भनाइलाई आफ्नै जीवनका उदाहरणसहित पुष्टि गर्नुहोस्।